

napravama. Sve navedeno zahtijevat će još veću količinu digitalnoga alata, koji će morati pratiti tehnološke novine suvremenoga svijeta, zaključuju autori. U zadnjem poglavlju, *Budućnost obnove*, autori zaključuju kako se tehnologijom društvo može potpuno preokrenuti, pa čak i uništiti, kao što smo vidjeli u primjerima pret hodnih poglavlja knjige. No otvara se pitanje: kako ga ponovno sastaviti? Odgovor leži u tehnologiji uz pomoć koje oporavak nakon sukoba traje kraće i daje prihvatljivije rezultate. Naime, domišljata primjena komunikacijske tehnologije i golema mogućnost povezivanja ubrzat će spomenutu izgradnju, informirati ljude i omogućiti im veći utjecaj te pomoći u oblikovanju boljega, čvršćega i fleksibilnijega društva, zaključuju optimistično autori knjige. Na samom kraju knjige autori su ispisali iscrpan pregled ključnih riječi i bilježaka koje čitateljima mogu poslužiti kao obrazloženja nekih važnih događaja, spomenutih osoba, pojmova i ostalih značajki koje su se protezale kroz poglavlja ovoga djela.

Kako je rečeno u podnaslovu knjige, nove tehnologije mijenjaju ljude, države, ali i kako ćemo živjeti i poslovati, što je aktualna tema i sadašnjosti i budućnosti. Autori su u knjizi dali pregled raznih područja utjecaja tehnologije na svakodnevni život – od osobne primjene preko primjene društvenih mreža, do upotrebe IKT-a u svrhu državnih poslova, vezano uz razmjenu ljudskoga znanja i kreativnosti te povezivanja milijarde ljudi putem nevidljive mreže. Knjiga je pisana svima razumljivim jezikom, pa je kao takva preporučljiva širokoj publici, a ponajprije onima koji žele više saznati o globalnom utjecaju tehnologije i digitalnih medija na svakodnevni život ljudi u raznim dijelovi-

ma svijeta i kontekstima. Glavna poruka knjige jest da se tehnološka dostignuća trebaju iskoristiti na odgovoran način i u službi razvitka i napretka te ekonomskoga blagostanja, održanja ljudskih prava, društvene pravde, obrazovanja i sličnih humanih potreba.

Snježana Kovačević

doi:10.5559/di.24.2.09

Iris Manor-Binyamini SCHOOL-PARENT COLLABORATIONS IN INDIGENOUS COMMUNITIES: PROVIDING SERVICES FOR CHILDREN WITH DISABILITIES

New York: Springer, 2014., 198 str.

Izdavačka kuća Springer objavila je 2014. godine prvo izdanje knjige *Suradnja roditelja i škole u autohtonim zajednicama: osiguravanje podrške učenicima s poteškoćama u razvoju (School-Parent Collaborations in Indigenous Communities: Providing Services for Children with Disabilities)*. Autorica knjige je dr. Iris Manor-Binyamini s Odsjeka za specijalno obrazovanje Sveučilišta Haifa u Izraelu.

Knjiga je napisana na engleskom jeziku i ima 198 stranica. Sastoji se od predgovora, dva dijela (teorijski i empirijski), sedam poglavlja te rječnika, referenci, indeksa i biografije autora.

Teorijski dio sadrži sljedeća poglavlja: "Jedinstvene karakteristike autohtonih zajednica i djece s poteškoćama u razvoju u svijetu", "Ključni pojmovi", "Učitelji i roditelji djece s poteškoćama u razvoju", "Suradnja roditelja djece s poteškoćama u razvoju i učitelja u školi".

Empirijski dio istražuje beduinsku zajednicu u Izraelu, a sadrži sljedeća poglavlja: "Pozadina beduinske zajednice u

Izraelu", "Obrazovanje djece s poteškoćama u razvoju u beduinskoj zajednici Izraela", "Suradnja učitelja i roditelja djece s poteškoćama u razvoju u beduinskoj zajednici: fenomenološki prikaz".

U prvom poglavlju autorica definira pojam autohtone zajednice i prikazuje njihov razvoj u raznim državama svijeta. Autorica opisuje poteškoće i izazove zajedničke svim autohtonim zajednicama: visoku stopu zdravstvenog rizika, povišenu učestalost napuštanja školovanja, dječji rad, intenzivan sustav potpore, siromaštvo te nedostatak motivacije. Autorica teorijski konceptualizira poteškoće u razvoju navodeći složenost terminologije. Prikazuje vrste i stupnjeve poteškoća u razvoju: kognitivne/intelektualne poteškoće, poteškoće vida i sluha, tjelesne/motoričke poteškoće, komunikacijske poteškoće, poremećaje u ponašanju, emocionalne poremećaje. U klasifikaciji poteškoća u razvoju autorica se koristila konceptualnim okvirom iz Međunarodne klasifikacije funkcioniranja, onesposobljenosti i zdravlja, prikazujući njezine prednosti. Kao nedostatak znanstvenih istraživanja na ovom području autorica navodi kulturnu raznolikost, geografsku raspršenost i relativno malu populaciju autohtonoga stanovništva. Nadalje, autorica kao poteškoće u prikupljanju podataka navodi nedovoljnu razvijenost područja u kojima borave djeca s poteškoćama u razvoju, percepciju društvenoga stigmatiziranja ili kulturnih uvjerenja roditelja djece s poteškoćama u razvoju, pristup "key informant", neprilagođene standardizirane instrumente procjenjivanja djece u autohtonim zajednicama. Autorica navodi riskantne čimbenike koji utječu na rasprostranjenost poteškoća u razvoju: genetske predispozicije, prirodno i društveno okruženje. Navodi sustav potpore kao rješenje

za visoku rasprostranjenost poteškoća u razvoju, a cilj mu je edukacija, socijalna i zdravstvena skrb djece.

U drugom poglavlju autorica navodi ključne pojmove za razumijevanje koncepta poteškoća u razvoju iz perspektive autohtonih zajednica: kulturu, znanje, teritorij i psihologiju autohtonih zajednica. Autorica opisuje kulturu kao proces komunikacije, prostora, vremena, društvene organizacije, prirodnih utjecaja i bioloških čimbenika. Predlaže kolektivistički i individualistički sustav vrijednosti kao okvir za razumijevanje i prihvaćanje poteškoća u razvoju. Koristi se pojmom *kultura poteškoća u razvoju (culture of disability)* kako bi prikazala norme, vrijednosti i ponašanja koje djeca s poteškoćama u razvoju stječu s roditeljima u svojoj obitelji. Kurikulom kulture ona pokušava definirati interakciju roditelja i djece u obrazovanju, rehabilitaciji, terapiji, dijagnosticiranju poteškoća u razvoju te sustavu potpore. Znanje autohtonih zajednica, misli autorica, temelji se na usmenoj predaji i tradicionalnim metodama liječenja. U knjizi se govori o opasnostima izumiranja znanja zbog njegova iskorištavanja i prisvajanja od strane velikih kompanija i korporacija. Nadalje, spoznajama drugih autora pokušavaju se prikazati rezultati razvojnoga planiranja strategije znanja autohtonih zajednica. Komparativnim pristupom autorica prikazuje borbu za posjede te priznavanje prava autohtonim zajednicama u Brazilu, Australiji i Kanadi. Autorica govori o razlici između psihologije autohtonih zajednica i zapadnjačke psihologije. Prikazuje teorijske pristupe definiranju i konceptualiziranju psihologije autohtonih zajednica. Kao primjere psiholoških poremećaja u autohtonim zajednicama autorica navodi alkoholizam i visoku stopu samoubojstava. U knjizi se prikazuje model programa prevencije samoubojstava kod djece i mladih u jednoj autohtonoj zajednici.

Treće poglavlje naglasak stavlja na učitelje u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama, važnost multidisciplinarnoga tima u radu s učenicima s poteškoćama

u razvoju te prikazuje istraživanje djece s poteškoćama u beduinskoj zajednici. Autorica prikazuje razliku redovitih i posebnih odgojno-obrazovnih ustanova. Navodi jedinstvene karakteristike posebnih ustanova odgoja i obrazovanja te terapeute koji mogu pomoći djeci sa psihosocijalnim poremećajima. Autorica naglašava prednosti multidisciplinarnoga pristupa u radu s djecom s poteškoćama u razvoju u autohtonim zajednicama.

Prikazano je istraživanje identifikacije i otkrivanja djece s poteškoćama u razvoju u jednom beduinskom naselju na uzorku djece od 18 godina, zasnovano na psihološkim modelima roditeljskih reakcija na djetetove poteškoće u razvoju. Autorica navodi emocionalne stupnjeve prihvaćanja dijagnoze djece s poteškoćama u razvoju u autohtonim zajednicama: model osobne konstrukcije, besmisao i nemoć, eklektični pristup, pristup stresu i suočavanju. Za uspješniju suradnju roditelja i učitelja predlaže provođenje sveobuhvatne studije o reakcijama i ulozima roditelja djece s poteškoćama u razvoju. Prikazuje okvire obiteljske skrbi za mentalno zdravlje djeteta: vještine razvoja roditeljstva, emocionalnu podršku, privremenu podršku i zaštitu. Autorica govori o pojmu prilagodbe obitelji na dijete s poteškoćama u razvoju. Navodi proces prilagodbe u odnosu na rješavanje problema i redizajn roditeljske uloge te spremnost za izazove. Navode se dva konceptualna okvira prilagodbe obitelji na potrebe djeteta s poteškoćama u razvoju: teorija elastičnosti i pozicija u kulturi (*the ecocultural niche theory*). Autorica prikazuje sociokulturni i teorijski pristup važan za suradnju roditelja i učitelja djece s poteškoćama u razvoju.

U četvrtom poglavlju prikazuje se suradnja roditelja djece s poteškoćama u

razvoju i učitelja u školi. Autorica u ovom poglavlju pokušava definirati koncept suradnje te opisati iskustva zapadnih zemalja u suradnji roditelja djece s poteškoćama sa školom. Navodi poteškoće u uključivanju roditelja te predlaže okvire, strategije i oblike poučavanja za razvijanje svijesti o multikulturnom društvu i raznim kulturama. Nadalje, prikazuje se kvalitativno istraživanje uspješne suradnje između učitelja i roditelja u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama. Navedenim istraživanjem autorica je definirala značajke uspješne suradnje u organizacijskom i socijalnom području. Autorica prikazuje čimbenike uspješne suradnje roditelja i učitelja u autohtonim zajednicama, razlike u odnosu na zapadnjačku kulturu te utjecaj suradnje na njezine sudionike.

U drugom dijelu knjige prikazano je istraživanje beduinske zajednice u regiji Nagev. Autorica u prvom poglavlju drugoga dijela knjige prikazuje karakteristike beduinske zajednice, njihovu društvenu strukturu te izazove i poteškoće s kojima se svakodnevno suočavaju. One su prikazane kroz visoku stopu zdravstvenog rizika, povišenu učestalost napuštanja školovanja, dječji rad, intenzivan sustav potpore, siromaštvo te nedostatak motivacije.

U drugom poglavlju prikazuju se djeca s poteškoćama u razvoju u beduinskim zajednicama, njihov odgoj i obrazovanje te sustav podrške. Odgoj i obrazovanje autorica prikazuje kroz školsku infrastrukturu, stručno-razvojnu službu škole, metode i postupke za dijagnosticiranje djece s poteškoćama u razvoju. Autorica navodi nedostatak stručnih suradnika u radu s djecom s poteškoćama na području beduinske zajednice, posebno stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskoga profila – logopeda, radnih terapeuta i psihologa. Navode se poteškoće neprilagođenosti dijagnostičkog i terapijskog okvira te kurikula djece s poteškoćama u beduinskoj zajednici. Autorica navodi razlike u sustavu podrške koji je osiguran u beduinskoj zajednici i izraelskim stanovništvom, opisuje podršku osiguranu od nevladinih organizacija te predlaže inkluzivni odgoj i obrazovanje djece s poteškoćama.

U trećem poglavlju istražuje se suradnja između roditelja djece s poteškoćama i učitelja u beduinskim zajednicama. Autorica je dala prikaz provedenoga znanstvenog istraživanja stavova učitelja i roditelja o stilovima roditeljstva te načelima suradnje u autohtonim zajednicama. Istraživanje je provedeno intervjuom učitelja i roditelja djece s poteškoćama u razvoju te promatranjem svakodnevnih aktivnosti u obiteljima djece s poteškoćama u razvoju u raznim autohtonim zajednicama te posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama.

Zaključno, knjiga *Suradnja roditelja i škole u autohtonim zajednicama: osiguravanje podrške učenicima s poteškoćama u razvoju* daje teorijski i empirijski prikaz istraživanja učenika s poteškoćama u razvoju na području beduinske zajednice u Izraelu te povezanosti ostvarivanja kvalitete podrške učitelja u školi. U knjizi se detaljno konceptualiziraju poteškoće u razvoju te problematizira suradnja učitelja i roditelja učenika s poteškoćama u autohtonim zajednicama, stavljajući naglasak na razlike u odgoju i obrazovanju u redovitim i posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama. Autorica navodi poteškoće s kojima se svakodnevno susreću odgojno-obrazovni djelatnici u autohtonim zajednicama te nedostatak stručnih suradnika kao podrške učenicima s poteškoćama u razvoju. Kao poteškoću navodi roditeljsko neprihvatanje poteškoća u razvoju, što otežava pravodobnu identifikaciju, dijagnosticiranje i rehabilitaciju djece.

Knjiga je prikladna za teoretičare i znanstvenike koji se bave odgojem i obrazovanjem učenika s poteškoćama u razvoju te stručnjake edukacijske rehabilitatore u prikazu konceptualiziranja poteškoća u razvoju, osiguravanja kvalitete podrške te iskustvima iz prakse.

Andrej Hodonj